

Fortidsminneforeningen
Norsk Kulturarv
Norges Husflidslag
Forbundet KYSTEN
Slekt og Data
Forbundet for Norske Museumsvenner
HIFO – Den norske historiske forening
LMK – Landsforbundet av Motorhistoriske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Arkivforbundet
Museumsbanerådet
Norges Metallsøkerforening
Europa Nostra Norge

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening
Landsforeningen for Luftfartøyvern
Norges Linforening
Norsk Nuperelleforening

14.01.2022

Høringsinnspill til forslag om ny arkivlov

Norges kulturvernforbund takker for muligheten til å komme med innspill til ny arkivlov.

Kulturvernforbundet er paraplyorganisasjonen for de landsdekkende kulturvernorganisasjonene. Vi har i dag 29 medlemsorganisasjoner som jobber med hele bredden innenfor kulturarvfeltet, fra bygningsvern til slektsforskning. Felles for alle våre organisasjoner, enten de jobber med fysiske kulturminner eller immateriell kulturarv, er at de besitter store mengder med historisk viktig informasjon av både lokal og nasjonal verdi, i form av bøker, bilder, dokumenter, arkiv og kunnskap.

Våre medlemsorganisasjoner har over 2000 lokallag og rundt 250 000 medlemmer totalt. Dette er viktige grupper av både brukere av og bidragsytere til arkivet. Flere av våre medlemsorganisasjoner har godt kontakt med Arkivverket, og er involvert i ulike former for samarbeid, fra deltakelse i referansegrupper til kurs, publikumsveiledning og digitalisering av arkivmateriale.

Vi sender dette innspillet på vegne av oss selv og våre medlemsorganisasjoner. Vi viser ellers til høringsinnspill fra våre medlemsorganisasjoner Arkivforbundet, Den norske historiske forening (HIFO) og Slekt og Data, og støtter opp om disse.

Behov for en ny lov

Kulturvernforbundet støtter opp om behovet for en ny arkivlov som i større grad gjenspeiler dagens samfunn og den digitale tiden vi lever i. Vi støtter intensjonen i lovforslaget om at arkivloven ikke skal være til hinder, men kunne stå seg i møte med den teknologiske utviklingen.

Vi er positive til at loven overlater nærmere reguleringer til forskrifter, men påpeker her – med erfaring fra tilsvarende prosesser i andre departement – at det er svært viktig at arbeidet med å utarbeide forskriftene kommer raskt i gang, og at det blir en grundig og inkluderende prosess.

Navnet på loven

Kulturvernforbundet mener at lovens navn, *Lov om arkiva til offentlege organ og om Nasjonalarkivet*, ikke er dekkende, siden loven også skal gjelde forvaltning av privatarkiver. Vi støtter forslag fra Arkivforbundet om at loven bør hete *Lov om arkiv og dokumentasjon*. Ikke bare er det mer dekkende, men det er også et bedre navn.

§1 Lovens formål

Kulturvernforbundet synes det er positivt at formålsparagrafen er knyttet til samtidens behov og til behovene knyttet til å drive en forsvarlig forvaltning.

Vi mener at begrepet «kulturarv» må tas inn i formålsparagrafen, gjerne slik Arkivverket foreslår, at det tilføyes i setningen «...som kjelde til historisk kunnskap **og kulturarv...**». Vi støtter Arkivverkets vurdering om at «kulturarv» innebærer et annet perspektiv ved arkiv som ikke dekkes godt nok av formuleringen «kjelde til historisk kunnskap».

Vi minner her om Faro-konvensjonen - Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet - som Norge har forpliktet seg til. Faro-konvensjonen var tidlig ute med å fremheve kulturarvens betydning for menneskerettigheter og demokrati. Konvensjonen tar utgangspunkt i menneskenes rett til kulturarv, og tildeler myndighetene ansvaret for bevaring av all kulturarv, inkludert minoritetenes.

Vi støtter også Arkivverkets og Arkivforbundets vurdering om at privatarkivenes betydning bør komme sterkere fram i formålsparagrafen for å sikre en helhetlig samfunnsdokumentasjon, og forslaget som fremmes om å bytte ut begrepet «*verneverdige private arkiv*» med «*private arkiv med rettsleg, historisk og forskningsmessig verdi*».

Vi viser også til HIFO sitt argument om at det bør tas inn en formulering om *forskningsansvar* i formålsparagrafen.

§ 2. Lovens virkeområde

Arkivlovutvalget la opp til et utvidet virkeområde, med lovfestet arkivplikt for private virksomheter som utfører oppgaver på vegne av det offentlige. Vi viser her til Arkivforbundets høringsvar som påpeker viktigheten av at samfunnet sikrer rettighetsdokumentasjon fra private skoler, barnehager, barnevernsinstitusjoner og sykehjem. Arkivverket viser til at det er essensielt med en helhetlig samfunnsdokumentasjon, ved at en i større grad klarer å ta vare på historien for ettertiden.

§ 3 Nasjonalarkivet

Kulturvernforbundet er positive til at Arkivverket endrer navn til Nasjonalarkivet. Dette er beskrivende og «tungt», og tydeliggjør det nasjonale ansvaret for den statlige etaten.

I denne paragrafen beskrives Nasjonalarkivets roller. Rollen som arkivmyndighet og arkivdepot er dekket. Våre medlemsorganisasjoner, og også Arkivverket, påpeker at rollen som *utviklingsaktør* også må løftes frem og tas inn i loven. Det vises her til at Nasjonalarkivet har tatt på seg nasjonale utviklingsoppgaver på vegne av sektoren. Dette støtter vi opp om.

HIFO påpeker i sitt hørings svar at Nasjonalarkivet også bør ha en fjerde rolle som også må nevnes eksplisitt, og det er rollen som *kunnskapsinstitusjon*. Flere av Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner støtter dette. Det vises her til brukerperspektivet, som mange mener er svekket. Det er begrensede åpningstider, vanskelig å finne frem og manglende kompetanse.

Et nasjonalt arkiv er mer enn et depot og et serviceorgan for forvaltningen, det er også ivaretagelse av en plikt ovenfor samfunnet. Tilgangen til arkivmaterialet er en rettighet. Dette forutsetter at arkivmaterialet er tilgjengelig, og at de ansatte kan bidra med faglig veiledning. Dette utdypes også i avsnittet om § 11.

Kulturvernforbundet viser for øvrig til omtalen av Nasjonalarkivets samfunnsoppdrag i § 3:

«Det vil framleis vere ein viktig del av samfunnsoppdraget til Nasjonalarkivet å arbeide aktivt for å utvikle samlinga av private arkiv. Dette er og spegla i forslaget til formålsføresegn som seier at lova skal leggja til rette for at verneverdige private arkiv blir tekne vare på».

Med henvisning til forslaget fremmet over, om å bytte ut begrepet «*verneverdige private arkiv*» med «*private arkiv med rettsleg, historisk og forskningsmessig verdi*», anser vi det som en del av Nasjonalarkivets samfunnsansvar å sikre ivaretagelse av kulturvernorganisasjonenes unike arkiver og den historisk viktige informasjonen som de i dag besitter. Vi ser frem til et samarbeid rundt dette.

§ 8 Kassasjon av arkiv

Vi viser her til svar fra Arkivforbundet og Slekt og Data, som begge presiserer at det er positivt at kassasjonsforbudet i arkivloven går foran sletteplikten. Det bør, slik vi ser det, være en lovfesting av dokumentasjon rundt kassasjon. Det bør være større tydelighet om når bevaringspåbud gjelder, og når plikt til å slette skal gjelde.

3. ledd åpner for at kassasjon kan fastsettes i andre lover enn arkivloven. Organ som utarbeider lover og forskrifter får nå mulighet for å fastsette kassasjon. Vi er positive til at det skal gjøres i rammen av et forpliktende samarbeid med Nasjonalarkivet, men vi deler likevel Arkivverkets usikkerhet om det er riktig å la kassasjon reguleres utenfor arkivlovverket.

§ 9 Arkiv som tas vare på for ettertiden

Det er positivt at det fastslås at arkiver av kulturell verdi skal overføres til depot. Det kan oppstå misforståelser rundt begrepene avleveres og deponeres, og begrepene bør derfor tydeliggjøres. Det er viktig at arkivene er tilgjengelige, jfr. § 11.

§ 11 Tilgjengeliggjøring av arkiv som er avlevert til langtidsbevaring

Kulturvernforbundet er glad for at tilgjengeliggjøring blir en del av loven, og dette presiseres også av Arkivforbundet, HIFO og Slekt og Data. Tilgjengeliggjøring av arkiv er viktig for enkeltinnbyggere, forvaltning, kontrollorganer, forskere og journalister.

Krav rundt tilgjengeliggjøring og formidling må komme frem av formålsbestemmelsen. Det bør også komme tydeligere frem at tilgjengeliggjøring av arkiv som er avleverte til langtidslagring, også gjelder for privatarkiv.

HIFO og Slekt og Data påpeker at det er fint at loven slår fast at Nasjonalarkivet ikke bare skal gjøre arkivmaterialet tilgjengelig, men også sørge for «bruk» av arkiver (§ 11 andre ledd). Disse organisasjonene, med medlemmer som er hhv historikere og slektsforskere, understreker viktigheten av at dokumentasjon ikke bare lagres, men også aktivt brukes. De påpeker imidlertid at ordet «bruk» er lite presist og forpliktende. Vi støtter deres forslag om at ordet *formidling* føyes til, slik:

«Eit arkivdepot skal leggje forholda til rette for bruk og formidling av arkiva».

Tilgang til gode arkivtjenester er helt avgjørende for historikere og slektsforskere, og vi understreker igjen viktigheten av at Nasjonalarkivet opprettholder gode publikumstjenester gjennom å sikre fysisk tilgang til originalarkiver og sørger for åpne og betjente lesesaler. Dette vil fortsatt være viktig, til tross for økt digitalisering. HIFO minner om at gode publikumstjenester er spesielt viktig for brukere som ikke selv er erfarne arkivbrukere, og at en del særlig eldre brukere av arkiv opplever digitalt utenforskap.

Vi viser også til HIFO sitt argument om at tilgang til arkivene er en rettighet og et allment gode, og at det derfor ikke er riktig at Nasjonalarkivet skal kunne ta seg betalt for «særleg omfattande arbeid med å finne fram og leggje til rette dokumentasjon for bruk i samband med private forskings- og studieformål». Dette er et svært viktig argument, som vi også støtter opp om.

Videre viser vi til at både HIFO og Arkivforbundet savner arkivlovutvalgets forslag om å lovfeste at Nasjonalarkivet har ansvar for en felles nasjonal arkivkatalog, og til Arkivforbundets innspill rundt håndtering av deponert arkivmateriale og regler om innsyn.

KAPITTEL 3 PRIVATARKIV

Kulturvernforbundet viser her til Arkivforbundets høringssvar. Deres ekspertise er en verdifull ressurs på dette området.

Arkivforbundet mener at høringsforslaget har for små ambisjoner knyttet til forvaltningen av privatarkiv. De påpeker blant annet at de regionale privatarkivene ikke blir tilstrekkelig ivaretatt av Arkivverket, og mener at det derfor bør lovfestet at fylkeskommunen skal ha en viktig rolle rundt privatarkivarbeidet.

Vi støtter forslaget om at fylkeskommunene får et lovfestet ansvar for innsamling, forvaltning og langtidsbevaring av private arkiver av vesentlig regional betydning, slik arkivlovutvalget foreslo. Dette vil gi mer fokus, en høyere grad av forpliktelse og sannsynligvis også større tilskudd til dette viktige arbeidet på regionalt nivå.

§ 15 Ansvar for oversyn og rettleiding

Vi viser til kommentar over, om at hva som menes med verneverdige privatarkiv bør presiseres, med forslag til å endre formuleringen fra «verneverdig» til «private arkiv med rettsleg, historisk og forskningsmessig verdi».

I forskriften står det også at «Det vil vere opp til Nasjonalarkivet å definere kriterium og etablere praksis». Arkivverket har utarbeidet en Bevaringsplan for privatarkiv i Arkivverket, der en stor mengde nasjonale private aktører er ramset opp. Denne planen har ikke noe overordnet formål om å ta vare på viktige verneverdige regionale- eller lokale arkiver.

Arkivforbundet er bekymret for at flere viktige privatarkiv i enkeltregioner vil gå tapt, da Arkivverket ikke har søkelys på regionalt verneverdige arkiver, og fylkeskommunene ikke har et særlig ansvar i å bygge opp kompetanse og innsats rundt feltet. De er redd for at regionene vil nedprioritere arbeid på privatarkivfeltet om dette høringsforslaget blir lov. Vi deler denne bekymringen. De private arkivene er svært viktige biter av nasjonens hukommelse, og vi kan ikke risikere slike tap.

HIFO har gitt uttrykk for at det er veldig bra at denne bevaringsplanen nå foreligger, og at den er ambisiøs og konkret, men samtidig at den framstår uferdig og ubearbeidet. Kulturvern er ett av områdene som ikke er godt nok dekket opp.

Det vises ellers til at Nasjonalarkivet skal ha en oversikt over verneverdige privatarkiver. Dette er en videreføring av dagens lov, men det har slik vi ser det ikke blitt fulgt opp fra Arkivverket sin side.

§ 17 Særskilt verneverdige privatarkiv

Vi ser her behov for en tydeliggjøring av hvilke kriterier som skal til for at et privatarkiv skal være *særskilt* verneverdig. Vi oppfordrer til at dette tydeliggjøres, for eksempel i forskrift.

Vi ønsker dere lykke til med det videre arbeidet med utarbeiding av ny arkivlov.

Med vennlig hilsen

Jørn Holme
Styreleder
Norges kulturvernforbund

Toril Skjetne
Generalsekretær
Norges kulturvernforbund